

Eva Biaudet r ym.

Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ihmiskaupparaportoitajan resurssien vahvistamiseen (85 000 euroa)

Eduskunnalle

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (entinen vähemmistövaltuutettu) on toiminut kansallisena ihmiskaupparaportoitajana vuodesta 2009, ja on yksi Suomen vahvimista ihmiskauppa-asiantuntijoista. Raportoija edistää ja valvoo ihmiskaupan vastaista työtä Suomessa kokonaisvaltaisesti, seuraa ihmiskauppaa ja siihen liittyviä ilmiöitä, kansainvälisten velvoitteiden toteutumista ja kansallisen lainsäädännön toimivuutta ja uhrien oikeuksien toteutumista. Ihmiskaupparaportoija tekee eduskunnalle itsenäisen raportin kerran neljässä vuodessa. Suomen kansallinen raportoitajan mekanismi on herättänyt suurta mielenkiintoa myös Euroopan muissa maissa.

Ihmiskauppa on rikollisen toiminnan muoto, jossa rikoksentekijä saattaa uhrinsa hyväksikäytön kohteeksi vaikuttamalla jollain epäasiallisella tavalla uhrin päätöksentekokykyyn. Tekijä voi esimerkiksi erehdyttää uhrin lupaamalla tälle normaalia, tavanomaisin ehdoin määriteltyä työtä ja työolosuhteita, mutta todellisuudessa uhri päätyy vakavan hyväksikäytön kohteeksi. Tekijä voi myös käyttää hyväkseen uhrin haavoittuvaista asemaa tai sitä, että uhri on jollain tavalla riippuvainen tekijästä.

Yleisimmin ihmiskaupassa henkilöä hyväksikäytetään seksuaalisesti tai hän joutuu tekemään töitä olosuhteissa, jotka eivät millään tapaa vastaa lainmukaisia työehtoja tai -olosuhteita. Ihmiskaupassa hyväksikäyttö on usein ajallisesti pitkä alistamisen ja vallankäytön prosessi, jossa uhri joutuu vähitellen tekijän määräysvallan alle kykenemättä suojautumaan tai irtaantumaan hyväksikäytön sisältämästä toiminnasta.

Ihmiskaupparaportoitajan toiminta on ollut tuloksellista, mutta sitä on hoidettu huomattavan pienillä resursseilla. Toiminnan alkuvaiheessa ihmiskaupan uhreja tunnistettiin Suomessa huonosti ja ilmiö oli ylipäätänsä viranomaisille tuntematon. Raportoitajan aloittaessa toimintansa vuonna 2009 ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli 17 henkilöä. Vuosien myötä ihmiskaupan uhrien tunnistaminen Suomessa on parantunut, ja lokakuussa 2015 ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli jo 87 henkilöä.

Vuoden 2015 loppupuoliskolla Suomeen on tullut poikkeuksellisen suuri määrä turvapaikanhakijoita. Aikaisemmin vastaanottokeskukset ovat olleet kaikkein merkittävimmissä roolissa ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa. Esimerkiksi vuonna 2014 vastaanottokeskukset tekivät 26 esitystä henkilön ottamiseksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään. Tämä vastasi yli 30 %:a auttamisjärjestelmäänottoesityksistä. Heinäkuun 2015 jälkeen vastaanottokeskukset eivät ole

Talousarvioaloite TAA 24/2015 vp

tehneet yhtään auttamisjärjestelmäänottoesitystä. Todennäköisin syy tunnistamisen heikkouteen on se, että hyvin ylikuormittuneen tilanteen ja henkilöresurssien puutteen vuoksi uhreja ei kyetä tunnistamaan ja ohjaamaan avun piiriin.

Vastaanottokeskuksiin ja maahanmuuttovirastoon rekrytoidaan tällä hetkellä huomattava määrä uusia työntekijöitä. Kansallinen ihmiskaupparaportointi on ollut merkittävässä roolissa kouluttaessaan potentiaalisia uhreja kohtaavia viranomaisia. Tämänhetkinen turvapaikkatilanne tulee todennäköisesti huomattavasti lisäämään kansallisen raportoinnin konsultoinnin ja koulutuksen tarvetta. Hallituksen uusissa maahanmuuttolinjauksissa on myös suunnitelmia kiristää turvapaikanhakijoiden oikeuksia saada oikeusapua. Myös tältä osin kansallisen raportoinnin työ tulee todennäköisesti kuormittumaan, koska koulutuksen, neuvonnan ja ohjeistuksen tarve tulee lisääntymään.

Ihmiskauppadirektiivi (2011/36/EU) nosti esille ihmiskaupan uusia muotoja — esimerkiksi ihmiskaupan pakkoavioliittotarkoituksessa ja ihmiskaupan rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttämiseksi. Uudet ihmiskaupan muodot ovat rantautuneet myös Suomeen, esimerkiksi pakkoavioliittoihin liittyviä ihmiskauppatutkintoja on avattu Suomessa. Ihmiskaupan uusien muotojen tunnistamisessa ja niihin liittyvien tutkintojen ohjeistamisessa tarvittaisiin tukea, neuvoa ja koulutusta. Resurssien puutteen vuoksi raportointia ei ole juurikaan pystynyt vastaamaan tähän tarpeeseen. On olemassa suuri riski, että rikosvastuu ja uhrien oikeudet jäävät näiltä osin toteutumatta.

Raha-automaattiyhdistys on aikaisemmin rahoittanut kansalaisjärjestössä työskentelevän, ihmiskauppaan perehtyneen lakimiehen palkkausta julkisista varoista. Lakimies on avustanut uhreja rikosoikeudellisissa prosesseissa, oleskelulupaprosesseissa ja muissa oikeudellisissa prosesseissa. Raha-automaattiyhdistys ei enää rahoita tätä työtä. Rikosvastuun ja uhrien oikeuksien toteutumiseksi olisi tärkeää, että oikeuskäytäntö muovautuisi lainsäätäjän tahdon ja kansainvälisten velvoitteiden mukaiseksi. Kansallisella ihmiskaupparaportointijalla olisi lakimääräisten tehtäviensä nojalla mahdollisuus avustaa ihmiskaupan uhreja oikeudellisissa prosesseissa. Tämä olisi erityisen tärkeätä, kun uhrit ovat syvästi traumatisoituneita ja osallistuminen oikeusprosessiin käytännössä edellyttää uhrin aktiivista myötävaikutusta. Tämänhetkisinä resursseilla tähän tarpeeseen ei kuitenkaan kyetä vastaamaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 85 000 euroa momentille 25.01.03 ihmiskaupparaportointijän resurssien vahvistamiseen.

Talousarvioaloite TAA 24/2015 vp

Helsingissä 9.10.2015

Eva Biaudet r
Mikaela Nylander r
Stefan Wallin r
Anna-Maja Henriksson r
Mats Nylund r
Anders Adlercreutz r
Joakim Strand r
Thomas Blomqvist r
Carl Haglund r